

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

«Ηρώ και Λεάντρος»

Τὸ Β. Θέατρο ὕστερα ἀπὸ τὴν «Ἀρτεμισίαν» καὶ τὸν «Κατάσκοπον», ποῦ τιτλοφορήθηκε στὸ πρόγραμμα αἰζοχος κωμωδία καὶ ποῦ μολοντοῦτ' δὲν εἴτανε παρὰ μὲ κοινωτάτη οἴρα, μὲ εἴδωκε μιά τραγωδία τοῦ Crillprager. Ὁ αὐστριακὸς ποιητὴς εἶναι ἤδη ἀκριτὰ γνωστὸς ἀπ' τὴν περσική παράσταση τῆς «Προμμάκης» του, ὅπου γραφτὴ κανε πολλὰ σὲ περιοδικὰ καὶ φημερίδες γι' αὐτόν, καὶ τὸ ἔργο του ὡστε κάθε ἐξήγησι εἶδω καταναίνεται περιττὴ. Τὴν «Ηρώ καὶ Λεάντρος» ἔγραψε στὰ 1831 ὅταν εἶχ' ἀνήσει πιά ἡ ποιητικὴ του ψυχὴ καὶ ἡ Τέχνη του ἀρχίζε νὰ παίρνῃ τὴν τελειωτικὴ μορφή της. Πολὺ πρὶν, στὰ 1817, σὲ ἡλικία μόλις 26 χρόνων εἶχε γράψῃ τὴν «Προμμάκη», τὸ ἔργο δηλαδὴ ποῦ ἀκόμα σήμερα θεωρεῖται ὅχι μοναχὰ τ' ἀριστοῦργημά του, μὰ καὶ ἐν' ἀπ' τ' ἀριστοῦργήματά του αἰῶνα. Τὸ Β. Θέατρο παρουσιάζοντες καὶ πάλι ἔργο ποῦ μὲ τὴ δυνατὴ ἐπιμέλεια στὸ παίξιμο καὶ στὴ σκηνοθεσίᾳ, πρὸ πάντων ὅμως μὲ τὴ γλυκόλαλη καὶ μεγαλόστημη μετάφρασι τοῦ Χατζόπουλου, ἐμολογοῦμε ὅτι μὲ δίνει καὶ μιά ἐξαίρετικὴ βραδιά ἀνάμεσα στὸ τόσο πλῆθος τῶν ἀμαρτωλῶν.

Ἡ τραγικὴ ἱστορία τῆς Ἡρώς καὶ τοῦ Λεάντρου εἴδωκε ὅλη στὸν Crillprager νὰ πλέξῃ μιά ὑπέροχη τραγωδία ζωῆς καὶ ἀγάπης. Ἀπ' τὴ στιγμή ποῦ ἡ Ἡρὼ δίνει τὸν αἰώνιο ἔρκο τῆς ἱερείας καὶ βλέποντας γονατιστὸ μπροστὰ τῆς τὸ Λεάντρο αἰσθάνεται τοὺς πρώτους παλμούς τοῦ νιογέννητου ἔρωτά της, ὡς τὴ στιγμή τοῦ θανάτου της μπροὸς στὸ πτώμα τοῦ πόλαγαπημένου της, ἡ τραγωδία δλόκληρη εἶν' ἓνα κύμα ζωῆς ποῦ σπαράζει ἀπὸ πάθος, καὶ πλέκεται σὲ σικνὲς γεμάτες ἀπὸ σικνικὸ μεγαλεῖο καὶ ποίηση. Ἡ τραγικὴ ἀπλότητα — τὸ γνῶρισμα τῆς ἀληθινῆς τραγωδίας — διακρίνει τὸ ἔργο, ἐνωμένη μὲ κάπια μοιρὰ κριτικὴ γαλήνη ποῦ δίνει στὰ πρόσωπα τοῦ Crillprager ἓναν ἕρμος ποιητικὸ τόνο ζωῆς, καὶ δημιουργεῖ ἀπ' τ' ἀγάλισμα αὐτὸ τῆς τραγικῆς μουσικῆς μὲ τὸν ὑστερικὸ μυστικισμό, τὴν ἰδιαίτερη ἐκείνη αἰσθησι τῆς ζωῆς ποῦ ἀρῆνει στὸ θεατὴ βαθειὰ τὴν ἐντύπωσι τοῦ μοιραίου τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχοντε μέρη στὸ ἔργο ποῦ ὁ ποιητὴς φτάνει στὸ ὕψος τῆς ἀρχαίας τραγωδίας ὅταν μὲ τὸ ἀπλό τῶν δραματικῶν μέσων καταρῆθωνε νὰ παρουσιῇ σικνὲς τραγικῆς δύνამης καὶ σικνικῆς μεγαλοπέρεπεις χωρὶς καθόλου νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ μῦθου, καὶ τότες ἔχει πνοὲς Δίσχυλεις.

— Ἀγρυπνοῦσε ἡ ἱερεῖα — λέει ὁ φύλακας τοῦ ναοῦ — καὶ τριγύρω ὅλ' ἀγρυπνοῦσαν... οἱ πέτρες, τὰ δέντρα, οἱ βράχοι, ὅλος ὁ τόπος...

Καὶ ὁ θεὸς τῆς Ἡρώς — ὁ ἱερεὺς — πιστεύει δὲν πιστεύει ὅτι ἡ ἀγνὴ καὶ ἀμίαντη ἱερεῖα ἀγρυπνοῦσε γιὰ τὸν ὠραῖο νέο τῆς ἀντικρυνῆς παραλίας. Φωνάζει τὴν ἀκόλουθό της Ἰάνθη καὶ τὴ ρωτᾷ. Αὐτὴ δὲν ξέρει, δὲ θέλει νὰ πῆ τίποτα. Κι' ὅταν ζητᾷ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἡρὼ νὰ τοῦ πῆ τί ἔτρεξε τὴ νύχτα, ἡ περήφανη ἱερεῖα ἀδιάφορη, μεγαλόπρεπη, βαθειὰ κρύβοντας τὸ αἰσθημά της, οὔτε ἀπαντᾷ καν... ὅλος ὁ νοὺς της καὶ ἡ ψυχὴ της εἶναι σὲ κείνον... ὅλα τᾶλλα τῆς φαίνονται τόσο ἀσήμαντα! Κι' ἀργότερα ὅταν ἐλπίζει ὅτι ὁ λατρετὸς της σώθηκε ἀπ' τὴ φοιχτὴ τρικυμία τῆς νύχτας, ἐνῶ ἐκείνος παρὰ κάτω μὲς τὰ φύκια κίτταται πτώμα,

τὰ λείκα τῆς γεμάτα τραγικὴ εἰρωνεία ἀντηχοῦνε πένθημα καὶ κάνουνε τὴν ὑπέροχη σικνὴ ἀπ' τὴς ὠραϊότερες τοῦ ἔργου γεμάτα ποιητικὴ ὁμομορφία καὶ τραγικὸ μεγαλεῖο. Οἱ τελευταῖες εἰκόνες τῆς τραγωδίας κρύβουνε τόση δύνμη καὶ σπαράζον ἀπὸ πόση λαχτάρα ἔρωτα καὶ ζωῆς, ποῦ πρέπει πολλὰς φορές νὰ τις δῆ καὶ νὰ τις ἀκούσῃ κανεὶς γιὰ νὰ πῆ ὅτι καταβάθα τις ἐνωσε καὶ τις αἰσθάνθηκε. Τὴ στιγμή ποῦ ἡ Ἰάνθη βρίσκει τὸν πλόμιο τὰ κλαδιά καὶ τὸ λέει τῆς Ἡρώς, αὐτὴ ἀρχίζει νὰ ὑποπτεῖται, εἶναι σχεδὸν βεβαίη γιὰ τὸ τραγικὸ τέλος καὶ ὅμως θέλει νὰ δώξῃ τὴ βεβαίητητα, νὰ κρημαστῇ ἀκόμα ἀπὸ μίαν ἀδύνατη ἐλπίδα, νὰ μὴν παρῇ ἀξάφια τὴ μεγάλη ἀπόφασι καὶ ἀπῆλθῃ τὴν ἀδύνη της νὰ ξεσπάσῃ καὶ νὰ τὴν πλημμυρίσει. Καὶ τότε σιγολέει κάτι λόγια ἡσυχα, ἔρμα ποῦ κρύβων ὅμως τὴν ἀπελπισία καὶ λέγονται μοναχὰ στὴν ἀκρὴ κάπιας μεγάλης ἀβυσσος. Κι' ἀργότερα ὅταν μπροστὰ στὸν ἱερεῖα θεὸ της καὶ δολοφόνου τοῦ λατρετῶ της Λεάντρου ἀρῆνει τὴ μεγάλη της λύτη νὰ ξεσπάσῃ, τὰ λέει ὅλα, τίποτα δὲν κρύβει, ἐξαφρῶνει τὴν καρδίᾳ της, ἀφήνοντες δέστερῃ τὴν πολυέσπασμένη ψυχὴ της καὶ πῆ τὸν ἀπειρο πῶθο της. Τὴ στιγμὴ εἶναι κείνες; Πῶς νοιώθει κανεὶς τὴ μεγάλη δύνμη τῆς τραγωδίας... τὸ σῆμα κατακλεισται, ἡ ψυχὴ τὰ λέει ὅλα... ἡ ψυχὴ τὰ αἰσθάνεται!

Πῶρα λίγα γιὰ τὴν ὑπόκρισι τῶν ἠθοποιοῶν.

Ἡ δεσποινίδα Μαρία Κοτοπούλη φαίνεται πῶς καὶ πολὺ μελέτησε τὸ ρόλο της καὶ βαθειὰ τὸν ἐνοίωσε, γιὰ τοῦτο καὶ πιστὰ τὸν ἀπόδωσε μὲ τεχνικὴ δύνμη, καὶ μὲ ποίηση κρηθικὴ, μπροῦμε νὰ ποῦμε, τὸν ἐπλάσε. Στὴς πρώτες πράξεις πολὺ φυσικὰ καὶ ἀπλὰ μὲ εἴδειε τὸ ζωντάνημα τῆς σικνῆς καὶ δειλῆς ψυχῆς ἀπὸ κάπια πρωτογνώριστα αἰσθημάτα, καὶ τὸ βαθύτατατο ἔρωτά της ὕστερα μὲ πολὺ πολλὸ πάθος καὶ ζωὴ μὲς τὸν φανέρωσε, καθὼς καὶ στὸ τέλος στὸ θάνατο τοῦ Λεάντρου ἔπαξε μὲ τέχνη καὶ φυσικότη πολὺ ἱκανοποιητικὴ. Ἡ φωνὴ της γλυκεῖα καὶ δυνατὴ ἔχει στιγμὴς ποῦ δίνει στὸ παίξιμό της, πρὸ πάντων σὲ σικνὲς λαχτάρας ἔρωτικῆς καθὼς στὸ μόνολογὸ τῆς 3ης πράξης, μίαν ὁμομορφία ἀφάνταστη καὶ μιά ἐντύπωσι ἀσβουαση. Τώρα, ἀν πολλὰς φορές ἡ ὑπόκρισή της χάνει καταστάνοντας σ' ἀπαγγελία, ἢ ἀν ἄλλοτε τοῦ παίξιμό της γίνεται κάμποσο μονότονο καὶ μονοκόμματο καθὼς σινέθηκε μιά δυὸ φορές, στὸ ρόλο τῆς Ἡρώς, αὐτὰ εἶν' ἐλαττώματα ποῦ σὲ μιά τόνο νέα τεχνίτρα δὲν ἔχουμε καὶ μεγάλη σημασία. Ἐμεῖς ὀφείλομε νὰ ὁμολογήσομε ὅτι στὴς τελευταῖες εἰκόνες τοῦ ἔργου μοναχὰ μιά ἀρίστα πρώτης γραμμῆς μπροῦσε νὰ γιοῖσῃ τὴ σικνὴ καὶ νὰ κρατήσῃ τὴν προσοχὴ τοῦ θεατῆ ἀτάραχη τόση ὥρα. Καὶ ἡ δεσποινίδα Κοτοπούλη τὸ κατόρθωσε χωρὶς νὰ φαίνεται πῶς βιάζει τὸν ἑαυτὸ της στὴν ὑπόκρισι.

Ἡ μοιρὰ τῶν ἄλλων ρόλων μετριωτάτη, σχεδὸν κακὴ. Ὁ Λεάντρος ἀκαταλληλότατος, χωρὶς πλαστικὲς στάσεις, χωρὶς λυγρότητα φωνῆς. Κρημα ὅτι ὁ κ. Λούης — πολὺ καλὸς ἠθοποιὸς — δέχτηκε νὰ παίξῃ ρόλο ἐντελῶς ἀταίριαστο γι' αὐτόν. Ὁ Ναύκληρος — Μέγγουλας ἐπαίξε μοναχὰ γιὰ νὰ παίξῃ, τίποτα περσοῦτερο. Ὁ Περίδης — ἱερεῖας, οὔτε καλὸς, οὔτε κακός, ἡ δὲ μητέρα τῆς Ἡρώς κατέστρεψε μὲ τὸ παίξιμό της τὴν ὠραία σικνὴ τῆς 1ης πράξης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κόρης της. Ἐκεῖνος ποῦ ὕστερα ἀπ' τὴν Κοτοπούλη κράτησε τὸ μικρὸ τοῦ ρόλου, μὲ πολλὴ Τέχνη καὶ φυσικότητα εἶναι ὁ φύλακας τοῦ ναοῦ — Μουστάκας. Ἡ Μετάφρασι! Μήπως ὑπάρχει καὶ ἓνας μοναχὰ ποῦ νάχει ἀντιθετὴ γνώμη,

ὅτι ἡ μετάφρασι, γεμάτη ζωὴ καὶ ποίηση, βαθειὰ καὶ ἀριστοῦργηματικὴ, εἴταν ἡ μόνη ποῦ μπροῦσε νὰ ντύσῃ τὴν τέχνη τοῦ Crillprager;

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

Σ. Γ. Εἶχα γράψῃ πιά τὴν ἐντύπωσή μου ἀπ' τὴν τραγωδία ὅταν διάβασα στὸ «Ἄστυ» ἓνα ἄρθρο τοῦ Δημητρ. Ἀναστασόπουλου τοῦ Ἀθηναίου μὲ τὸν περίεργο αὐτὸ τίτλο: «Μουσαῖος ὁ Ἕλληνας καὶ Γριλλπάρτσερ ὁ Γότθος». Εἰς τὴν ἀλλόκοτη αὐτὴ κρίσι — γιὰτὶ πρόκειται περὶ κρίσις καὶ μάλιστα σοβαρῆς — λέγονται πολλὰ καὶ διάφορα πράματα ποῦ μπροῦσε κανεὶς ἄρθε καὶ ἀμέσως νὰ τὰ χαρακτηρίσῃ ἐξωφρενικὰ, ἴσως καὶ ἀνόητα, ἐν δὲν προλάβαινε ἡ σκέψῃ ὅτι ὁ κ. Ἀθηναῖος γράφει κατὰ πάσα πιθανότητα σὲν πληρεξούσιος τῶν Ρωμιῶν Βιομηχάνων τῆς τραγωδίας. Ἐτοῖ δὲν ἔχομε τὸ δικαίωμα οὔτε νὰ γελάσομε καν γιὰ τὴν πολυπερίεργη ἀντίληψῃ τοῦ κριτικῶ, ποῦ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ χαρακτηρίζει τὴν τραγωδία «ἐξοχος βλακεία» καὶ τὸν ποιητὴ της ἀρχαῖο καὶ βλάκα δραματικὸ. Ἐχομε ὅμως καθήκον νὰ γράψωμε εἴδω, ἀπ' τὴς στίλλες τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς ποῦ δὲ γνώρισε ποτὲ ὀπισθοβουλίας καὶ τέτοιου εἴδους κακόπιστες ἀνοησίες, τὴν καθαρὴ ἰδέα ποῦ μὲς ἐνέπνευσε ἡ θρασύτατη αὐτὴ κρίσι, ποῦ ἂ δὲ γράφτηκε γιὰ νὰ ρεklamάρῃ τὸ συγγραφεῖα της, ὅτι μοναχὸς αὐτὸς τὰ ἔβλεπε μὲ τοὺς κριτικὸς τῆς Εὐρώπης καὶ ἀποτέλεσε κριτικὴ μονάδα καθὼς ταιριάζει σ' ἓνα μεγαλοφάνταστο κριτικὸ, γράφηκε ἐξάπαντος γιὰ νὰ δηλητηριάσῃ τὴ λαμπρὴ ἐντύπωσι ποῦ προξένησε στὸ κοινὸ ἡ τραγωδία ὕστερα ἀπ' τὴς στεφανωμένους ἀηδίες τῆς ἀνοητοσύτης «Ἀρτεμισίας». Δὲν ἔχομε τὴν ἀξίωσι νὰ βγοῦμε ὑπερασπιστὲς ἢ συνήγοροι τοῦ Crillprager, γιὰτὶ αὐτὸ θάτανε κάμποσο ἀστείον, γιὰ τοῦτο καὶ δὲν πιάνομε ν' ἀναιρέσομε μιά μὲ μιά τὴς σοφῆς κρίσις τοῦ κ. Κεχρηναίου καὶ νὰ δειξομε πόσο σοφιστικὰ καὶ κακόπιστα ἐξετάζει τὴν τραγωδία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ τὸ κάνωμε ἀν ὁ μοναδικὸς κριτικὸς ἔακλουθῇ νὰ νομίζει ὅτι ἡ κρίσι ποῦ ἔγραψε ἔχει κάπια σοβαρότητα μεγαλύτερη ἀπ' τὴς συνηθισμένους ἐκείνες ποῦ κατασκευάζει, κατ' ἀποκοπή, μὲ τόσο ἀνοστο τουπέ.

Α. Σ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Μαρμέλη: Πέραν τῆς ζωῆς. Ἀθῆναι 1905

Μπροῦσαν σωστότερα νὰ ὀνομαστοῦν «Ἱστορίες ἓνος γιατροῦ» καὶ ἀκόμα πῶς σωστὰ ἐν στὸ ἀγιατροῦ» προσθέτονταν καὶ ἡ λεπτομέρεια «στὸ ἀνατομειον». Τέσσερις Ἱστορίες ἀποτελοῦν τὸ βιβλίον καὶ χωριστὰ σὲ παράρτημα ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ κάτι πεζοπορικὲς ἐντύπωσές του καὶ μιά διάλεξι ποῦ ἔκαμε τὸν περασμένο χειμῶνα στὸ σύλλογο γιὰ τὸ Βίρσοβ.

Ὁ κ. Μαρμέλης γράφει μὲ πέννα γιατροῦ. Ἀγναντεύει τὸν κόσμο, ἀντικαθάνεται καὶ κρίνει τὴ ζωὴ σὰ γιατρός. Ὁ συγγραφεὺς καὶ ὁ ἐπιστήμονας εἶναι ἡ ἴδια προσωπικότητα. Ἄ δὲ γελιέμαι καὶ ὁ Καρκαθίτσας καὶ ὁ Νισβάνας εἶναι γιατροὶ μὰ στὰ ἔργα τους δὲν τὸ καταλαβαίνεις. Ὅσες φορές μοῦ ἔτυχε νὰ διαβάσω γιατρικὲς διατριβὲς ἢ μονογραφίες τοῦ γιατροῦ τοῦ Β. Ν. Πέτρου Ἀποστολίδου δὲν κατάλαβα πῶς ὁ Ἀποστολίδης αὐτὸς ἔχει καμιά σχέση μὲ τὸν Παῦλο Νισβάνο, τὸ συγγραφεῖα